Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Hovedvandsæg fra Amager

Amagermuseet

Hovedvandsæg fra Amager

Amagermuseet

Hovedvandsæg fra Amager
© Amagermuseet 2001.

Tekst: Tine Froberg Mortensen.
Fotos: Dirch Jansen, hvor intet andet er nævnt.
Tryk: A. Rasmussens Bogtrykkeri, Ringkøbing.

Publikation, plakat og udstilling muliggjort med støtte fra:
Den A. P. Møllerske Støttefond
Lizzie og Ejler Ruges Kunstfond
Dragør Kommune
Amagerbankens Aktieselskab

Mestermærker gengivet med venlig tilladelse fra Bo Bramsen og Politikens Forlag.

Forside:
Amageræg, fremstillet af Christopher Glerup Jacobsen,
på forklæde og forklædebånd tilhørende kvindens kirkedragt.

ISBN 87 980521 8 7

Indhold

Hundrede år for Amagermuseet *4*

Hovedvandsæg *7*

Amagerægget *12*

De tidligste amageræg og amageræg med duer *16*

Amageræg med vildmænd *20*

Amageræg med egeløv *26*

Amageræg med engle *30*

Reproduktioner *34*

Københavnske mestre og mestermærker *36*

Mestre, som har fremstillet amageræg *38*

- Og hvad er hovedvand? *43*

Litteratur *44*

Utrykte kilder *45*

Notehenvisninger *46*

Hundrede år for Amagermuseet

"Søndag d. 17. Novbr. 1901 samledes i hr. Madsens Lokaler i St. Magleby en Kreds af Mænd der repræsenterede samtlige Øens Byer med det Formål af søge dannet en Forening hvis Opgave skulle være, at samle og frede om hvad der Kunne til Belysning af Øen Amager og dens Historie."

Således begynder Museumsforeningens forhandlingsprotokol. Det synes at være cand. pharm. Rud Jørgensen fra Kastrup, der først fik ideen til at stifte foreningen. Inspirationen kan være kommet fra, at samme år var Frilandsmuseet blevet åbnet, og at Julius Exner gennem årtier havde opnået berømmelse på at male en række motiver, inspireret af folkelivet i St. Magleby og de smukke Amagerdragter. Desuden var der også opstået en interesse for bondekulturen, og en række samlere og handlende havde været på besøg i landsbyerne på Amager for at købe egnsdragter og gammelt indbo billigt. Der var derfor tilslutning til at stifte foreningen "Øen Amagers historiske Samling" på mødet i St. Magleby Kro denne søndag i november i 1901. Man var enig om at arbejde for et museum, der skulle ligge i St. Magleby, og sognefogeden samme sted, gdr. C. Zibrandtsen, blev valgt som formand. Siden har alle formænd haft en nær tilknytning til byen. I øvrigt var alle Amagers byer repræsenteret i bestyrelsen.

Indsamlingen af penge gik pænt i begyndelsen. I 1903 fik man en byggegrund foræret af Bylauget, og der blev lavet tegninger til en ny museumsbygning i holstensk stil, men interessen aftog, og i 1905 overvejede man at opløse foreningen.

I 1910 brændte Theis Jansens gård og naboen, Jan Wybrandts gård, i St. Maglebys nordende. I den sidste blev det meste af det gamle indbo dog reddet, men da den gamle ladegård i Tårnby brændte i 1912, og det værdifulde indbo gik tabt, blev der atter interesse for ideen med "Øen Amagers historiske Samling".

På Hollandsminde havde gdr. Dirch Jansen en betydelig privat samling. Denne lykkedes det at købe i 1915, og fra 1917 kunne man besøge samlingerne i stuerne på Hollandsminde.

Efter første verdenskrig kom der gang i bestræbelserne på at få samlingen under eget tag. Efter at have modtaget en større testamentarisk gave og en række kontante tilsagn, besluttede bestyrelsen i 1920 at bygge en museumsgård efter lokalt forbillede. Imidlertid blev Jacob Willumsen Buurs gård fra 1728 i den nordlige del af St. Magleby til salg. Selv om den var noget forfalden, foretrak man at købe den i 1921 for 18.000 kr. og den 14. juni 1922 kunne man, efter en nødvendig ombygning, åbne Amagermuseet og samlingerne for publikum.

I de følgende år blev museet udbygget og forbedret, når man kunne finde midler til det, og samlingerne blev stadig forøget. Mange personer har

gennem årene haft betydning for museets udvikling, især grosserer Kai Lippmann, der adskillige gange i de første halvtreds år skaffede de økonomiske midler, når små eller store opgaver skulle løses.

I forbindelse med Amagermuseets statsanerkendelse i 1953 ændrede foreningen navn til Amager Museumsforening. Statsanerkendelsen medførte statstilskud til driften, og i de følgende år blev der under kunsthistoriker Jan Zibrandtsens mangeårige formandskab og ledelse foretaget en større renovering. I 1968 blev malerisalen taget i brug, og i 1971 åbnedes den nuværende dragtsamling.

I 1973 vovede Museumsforeningen sig ud i købet af endnu en gård, Nordgård. Den blev købt af Københavns Lufthavn med støtte fra Kulturministeriet og St. Magleby Kommune. Gården blev gennem de følgende tyve år restaureret og ombygget til museumsbrug, støttet af betydelige fondsmidler.

Amager Museumsforening har gennem de seneste fyrre år mødt en betydelig velvilje hos fonde, firmaer og kommunale myndigheder, som har været afgørende for det museum, vi har i dag. Den støtte er vi meget taknemmelige for.

Hvis et museum skal have en berettigelse, skal det både indsamle og fortælle, og i jubilæumsåret vil vi gerne fortælle om amagerhovedvandsægget på en udstilling og i denne bog. Hovedvandsæggene er familieklenodier, de er til daglig gemt væk og bliver kun vist frem ved særlige lejligheder. Vi er derfor meget glade for den imødekommenhed, vi har oplevet.

Hjertelig tak til alle, som har stillet deres klenodier til rådighed og tak til fonde og sponsorer.

God fornøjelse.

På bestyrelsens vegne
Dirch Jansen

Hovedvandsæg

Hovedvandsægget kendes fra slutningen af 1600-tallet og anvendtes indtil midten af 1800-tallet.[1] Forløberen for hovedvandsægget var desmerknoppen og balsambøssen også kaldt bisamæble eller pomander.[2] Desmerknoppen og balsambøssen har været kendt siden senmiddelalderen og er karakteriseret ved sine mellem 3 til 8 balsamgemmer.

På hvert gemmes skydelåg var navnet på de forskellige duftstoffer indgraveret. Ofte var det dufte som konval, lavendel, nellike, anis, muskat, kanel, krusemynte og citron.

Formålet med hovedvandsæggene var at forhindre at kvinden skulle blive utilpas og ligefrem besvime. Hovedvandsægget var en fast bestanddel når man skulle i kirke, da lugten der kunne være temmelig ubehagelig, især om sommeren. Grunden til denne ubehagelige lugt var blandt andet, at man brugte at begrave de døde under kirkegulvet, en skik, som blev forbudt i 1805.[3] Folk på denne tid havde også en anden opfattelse af personhygiejne, og i stedet for at vaske sig anvendte man mere parfume og pudder.

Derudover kunne kvindens korset blive så stramt, at der ikke skulle meget til, før hun blev utilpas.

Yderligere varede den kirkelige handling længere end i dag, og det kunne være svært at holde sig vågen, da man, især på landet, havde en lang og til tider hård arbejdsuge. Alle disse forhold var

Desmerknop i lukket og åben tilstand.

Foto: Ole Tage Hartmann, Søllerød Museum

medvirkende til nødvendigheden af at have en stærkt duftende genstand ved hånden.

Overgangen i betegnelsen fra balsambøsse til hovedvandsæg kan hænge sammen med det forhold, at balsamen efterhånden fortrænges af hovedvandet. De gamle desmerdåser havde nok en lille beholder til hovedvand, men det vigtigste var dog balsamen.

Med hovedvandsæggets fremkomst ændres forholdet således, at der kun er et lille balsamgemme, oftest i foden, mens hovedvandet opbevares i svampehuset i selve bægeret.[4]

Hovedvandsæggene blev ofte lavet i sølv, forgyldt sølv eller en sjælden gang guld. Dog er æggenes svampehus altid forgyldt. Dette var nødvendigt, da den stærke væske, som ofte indeholdt eddike eller ammoniak, kunne ødelægge sølvet.

De tidlige hovedvandsæg havde mange former, men fra omkring 1720 blev vaseformen dominerende sammen med en hjerteform, som var kendetegnende for amageræggene.[5]

De ældste egentlige hovedvandsæg er barokæggene, som har form som en fladtrykt vase på en fod. På låget ses ofte en fugl med udbredte vinger eller en krone. Bægeret var dekoreret med lodrette riller, som følger vasens form. Særligt elegante æg kunne foruden rillerne være forsynet med indgraverede eller drevne dekorationer.[6]

I rokokotiden (omkring 1730-1770) blev hovedvandsæggenes form mere asymmetriske og dekorationerne, som ofte var rocailler og volutter, blev mere overdådige. På trods af de svulmende dekorationer har disse hovedvandsæg alligevel en feminin ynde. På rokokoæggenes låg ses stadig fuglen, men efterhånden dukker andre attributter op såsom puttier, havfruer og ædelstene. Til gengæld bliver kronen på disse rokokoæg mere sjælden.

Rokokoæg kaldes også haneæg, da formen på æggene med den fremadslyngede volut og det modsatdrejede bæger, samt at ægget var sat på en fod kunne minde om en spankulerende hane.

Som en reaktion på de dristigt udformede rokokoæg ses Louis Seize-æggene eller de lidt senere empireæg, hvor formen igen blev symmetrisk.

Louis Seize-æggenes fødder ændredes fra rund til firkantet og en stilk forbandt foden og æggets ofte runde bæger. Æggene blev dekoreret med drevne medaljoner, blomsterranker og kannelering, som var karakteristisk for Louis Seize-stilen.

Det drevne islæt i disse hovedvandsæg var inspireret fra akademierne i blandt andet Paris og Rom, som på dette tidspunkt var under stærk indflydelse af de arkæologiske udgravninger ved Herculanum i 1750-1760'erne. Udgravningerne påvirkede flere kunstretninger i denne periode, som også kaldes neoklassicisme.

Graveringerne var inspireret af den engelske Louis Seize. Låget blev ofte prydet med en putto eller en blomst og under tiden var ægget forsynet med to hanke.

Empireæggenes udformning minder meget om Louis Seize-æggene. Dog var bægrene næsten altid forsynet med hanke og et påfaldende højt låg. Empireæggene var det fremherskende hovedvandsæg omkring 1800.

I modsætning til Louis Seize-æggene var empireæggene oftest dekoreret med indgraverede mønstre.[7]

Hovedvandsæg blev ikke kun fremstillet i sølv eller guld. Der er flere eksempler på hovedvandsæg fremstillet i materialer som rav, træ, ben, messing, horn eller porcelæn. Disse hovedvandsæg blev fremstillet af lægfolk og er således sværere at tids- og egnsbestemme, da de ikke er forsynet med identifikationsmærker.

Tønderæg.

Foto: Helen Borg, Tønder Museum.

Foruden de ovennævnte hovedvandsæg blev der også fremstillet hovedvandsæg med lokale islæt og af lokale guldsmede.

Udover de karakteristiske amageræg findes en anden ligeså berømt variant, nemlig tønderægget, som kendes ved det sekskantede vaseformede bæger på fod med hanke og en krone eller buket på låget. Endnu et kendetegn ved tønderæggene er det store antal glasflusser i forskellige farver, dog ofte røde og blå. Det er ikke unormalt at se tønderæg med over tyve glasflusser. Det største antal glasflusser i et hovedvandsæg tilskrives guldsmeden Peter Johannesen fra Aabenraa, som fremstillede et tønderæg med en frierbuket på låget, og det lykkedes ham således at fremstille et hovedvandsæg med hele 201 flusser.[8]

En anden variant er fiskeæggene, som i Danmark kun blev fremstillet to steder, omkring Aalborg og i Sønderjylland. Svampehuset i fiskeæggene sidder i kroppen, således at hovedet fungerer som låg. I hovedet er også et lille balsamgemme, som kan åbnes ved at underkæben kan klappes ned. Fiskeæggets krop er bygget af små løse led, således at fiskens krop kan bevæges fra side til side.

Hovedvandsæg blev ofte brugt som kærestegaver fra manden til kvinden som tegn på, at han havde seriøse hensigter. Et eksempel som bekræfter dette, er tønderægget med de 201 glasflusser. Men også den valgte hjerteform til amageræggene synes at bekræfte formålet som kærestegave eller brudegave.

I dag er hovedvandsæggene blevet genstand for sølvsamleres interesse. Omkring 1980 var interessen så stor at et amageræg på auktion kunne indbringe over 70.000 kroner.[9] Dog svinger priserne på amageræg meget, afhængig af efterspørgsel, udseende og æggets tilstand.

Amagerægget

Amagerægget kan betegnes som en københavnsk variant af hovedvandsæggene, da det var københavnske mestre, som fremstillede de særlige æg på bestilling af egnens bønder.[10]

Amageræggene dukkede op i slutningen af 1700-tallet og gik af mode i første halvdel af 1800-tallet. Dog vedblev de at være en del af kvindens kirkedragt helt op i 1900-tallet, ligesom der også blev produceret enkelte amageræg i anden halvdel af det 19. århundrede. Dette illustreres bl.a. i Paul Fischers maleri "Udenfor St. Magleby Kirke efter Festgudstjenesten i anledning af 400 års Jubilæet den 16. Oktober 1921", hvor Ellen Andersen og Aff Gertsen, begge fra Tårnby, holder et hovedvandsæg. Maleriet kan ses på Amagermuseet. Derudover findes flere fotografier af kvinder i amagerdragt holdende et amageræg.[11]

På trods af en forholdsvis kort blomstringstid, når disse hovedvandsæg dog at få deres egne karakteristika og udseende. Og på trods af navnet, blev æggene også afsat andre steder end på Amager.[12]

Amagerægget kan karakteriseres ved det hjerteformede bæger med svampehus på en fod med balsamgemme. Om balsamgemmet har været anvendt til balsam, eller om det lille rum har været brugt til kirkemønten, er der til stadighed diskussion om. Dog er det sandsynligt, at balsamgemmet i hovedvandsæggenes sene periode har været anvendt til kirkemønten, mens det i den tidlige periode nok har været anvendt til balsam. Eller, som Sigurd Schoubye påpeger, at gemmets funktion ændres parallelt med, at hovedvandsægget skifter miljø fra by til land og bliver en del af kirkedragten.[13]

Den mundtlige overlevering på Amager siger dog, at balsamgemmet i foden blev anvendt til kirkemønten.

Kvinde i brudedragt.

Dragør Lokalarkiv

Fra foden op til bægeret, som også kaldes svampehuset, er ægget omkranset af to stejlende løver, en karakteristisk detalje ved amageræggene. Dog har enkelte københavnske guldsmede påsat løver på vaseformede hovedvandsæg, så de stejlende løver kan ikke siges at være forbeholdt de typiske amageræg.[14] Løverne skulle symbolisere styrke og stabilitet.

På bægeret ses ofte en oval medaljon med en glasdækket illustration af blomster, et kvindeportræt eller andet. På æggets låg kan også være en medaljon, hvor det var almindeligt, at kvindens initialer var påsat, gerne med små perler eller indgraveret. Ofte ses mandens initialer påført medaljonen og dette bekræfter æggets funktion som brudegave.

Var ægget kun forsynet med én medaljon, var det almindeligt, at initialerne var indgraveret eller påmalet der.

Ifølge oldermand i Københavns Guldsmedelaug, Flemming Hertz, var det guldsmedene selv, som producerede de små medaljoner.

Også bægeret kunne være prydet med farvede glasflusser, men på nogle æg er den eneste udsmykning et indgraveret mønster, ofte centreret omkring bægerets midte.

Lågmedaljonen var prydet med en krone og flankeret af vildmænd, engle, egeløv, palmeblade eller næbbende duer, som alle havde en symbolsk betydning, udover at være attributter som kendetegnede amageræggene.

De tidlige amageræg var dekoreret med drevne og cicelerede mønstre, men efterhånden blev det almindeligt at forsyne æggene med snoet filigranmønster, som var den karakteristiske dekoration på amagersmykker såsom forklædemaller, snørelivsmaller og kravetrøjespænder. Dog var filigrandekorationerne forbeholdt æggenes bæger, der blev ikke sat filigrandekoration på æggenes fod.

Man kan således udlede, at amageræggenes karakteristiske udseende er et resultat af indflydelse fra både barokæggene, de samtidige hjerteformede æg, samt Louis Seize-æggene og der er sikkert ikke tvivl om, at indflydelsen også er gået den anden vej. Således ses, som nævnt, stejlende løver på vaseformede æg, produceret på samme tid som amageræggene. Derudover er der også eksempler på hjerteformede hovedvandsæg, ikke amageræg, som er dekoreret med filigran og medaljoner.[15] På den anden side ses røde glasflusser på amageræggene, glasflusserne var jo ellers kendetegnende for tønderæggene. De eneste hovedvandsæg, som ikke bærer tydelige spor af inspiration fra andre hovedvandsæg er fiskeæggene.

Amageræggene var normalt mellem 10 og 12 centimeter høje i modsætning til andre hovedvandsæg, som oftest var op til 7 centimeter høje.[16] Den ekstra højde skyldes til dels, at amageræggene er forsynet med de nævnte attributter; engle, vildmænd, egeløv eller duer, som ofte var mellem 2 og 4 cm høje.

Når kvinden skulle i kirke medbragte hun ud over en, ofte sølvbeslagen, salmebog og håndtørklæde, hovedvandsægget.[17]

Hovedvandsægget blev ikke kun anvendt til kirkebrug. Når kvinder var på barselsbesøg eller andre gilder, var det almindeligt at medbringe sit hovedvandsæg til fri afbenyttelse for de andre kvinder i forsamlingen. Denne skik var almindelig i andre dele af Danmark og illustreres af August Wilckens maleri fra omkring 1900 "Barselsvisit i Nordslesvig", hvor der på bordet er placeret et tønderæg.[18] Til gengæld siger den mundtlige overlevering på Amager, at amagerægget faktisk kun blev anvendt til kirkebrug, specielt særlige højtider, som jul, påske, pinse, bryllup og barnedåb.

Amageræggene går stadig i høj grad i arv fra mor til datter, og en stor del af amageræggene er således i privateje. For disse personer er der ingen tvivl om, at affektionsværdien er større end hvad ægget kunne indbringe ved salg. Det er heller ikke ualmideligt, at overdragelsen af ægget sker ved højtider, så som pigens konfirmation eller bryllup. På denne måde lever amageræggets oprindelige funktion som frier- eller brudegave den dag i dag.

De tidligste amageræg og amageræg med duer

Amageræggene dukkede op i 1780'erne, havde deres storhedstid i slutningen af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet, og de bliver mere sjældne efter midten af 1800-tallet.

Forløberen for amageræggene anses for at være et hjerteformet hovedvandsæg på en fod med næbbende duer på låget samt en krone øverst.

De karakteristiske stejlende løver, som normalt ses på amageræggene er ikke nødvendigvis repræsenteret på de tidligste amageræg.

De næbbende duer symboliserede tro, håb og kærlighed.[19] Denne attribut sammenholdt med æggenes hjerteform peger hen på æggenes anvendelse som kærestegaver og brudegaver.

Æg nr. 1
Amageræg o. 1770.
Højde (H): 9 cm. Bredde (B): 4,4 cm.
Dybde (D): 2 cm. Vægt (V): 51 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af Lavrids Møller.
Privateje.

Æg nr. 2
Amageræg 1771.
H: 9 cm. B: 4,2 cm.
D: 2,1cm. V: 41 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af
Rasmus Pedersen.
Amagermuseet.

Æg nr. 3
Amageræg 1784.
H: 10,8 cm. B: 5 cm.
D: 2,5 cm. V: 79 g.
Forgyldt sølv.
Ægget er fremstillet i 1784
af en guldsmed, hvis identitet
ikke kan tydes.
Privateje.

Æg nr. 4
Amageræg 1786.
H: 9,2 cm. B: 4,1 cm.
D: 2,5 cm. V: 61 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af Michael Green.
Privateje.

Æg nr. 5
Amageræg o. 1790.
H: 9,6 cm. B: 4,3 cm.
D: 2,2 cm. V: 54 g.
Forgyldt sølv. Sandsynligvis fremstillet i Andreas Brøndlunds værksted efter hans død.
Privateje.

Æg nr. 6
Amageræg 1790-1800.
H: 9,2 cm. B: 4,6 cm.
D: 2,1 cm. V: 64 g.
Forgyldt sølv.
Ægget er fremstillet af en guldsmed, hvis identitet ikke kan tydes på grund af mestermærkets utydelighed.
Privateje.

Æg nr. 7.
Amageræg 1790-1800.
H: 11,1 cm. B: 5,3 cm.
D: 3 cm. V: 68 g.
Forgyldt sølv
Formentlig fremstillet af Michael Green, halvdelen af mestermærket utydeligt.
Privateje.

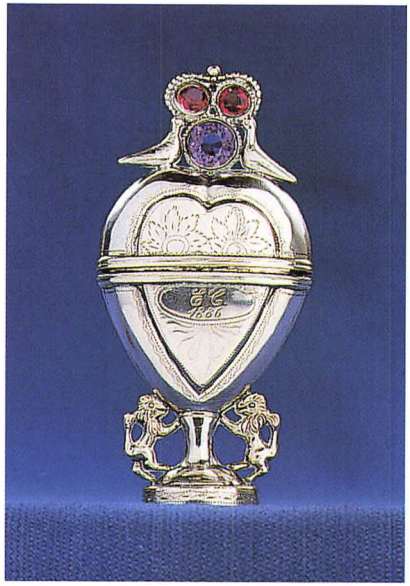

Æg nr. 8
Amageræg omkring 1800.
H: 10,2 cm. B: 4,8 cm.
D: 2,6 cm. V: 74 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af
Peter Terpager Hagen.
Amagermuseet.

Æg nr. 9
Amageræg o. 1800.
H: 10 cm. B: 4,8 cm.
D: 2,8 cm. V: 64 g. Sølv.
Ægget er fremstillet af
en guldsmed, hvis identitet ikke
kan tydes, da der i balsamgemmet er
isat en medaljon.
Privateje.

Æg nr. 10
Amageræg, dateret 1841,
sandsynligvis produceret
omkring 1810.
H: 9,3 cm. B: 4,3 cm.
D: 2 cm. V: 39 g.
Sølv.
Fremstillet af en guldsmed hvis
identitet ikke kan bestemmes.
Privateje.

Amageræg med vildmænd

Der er flere teorier om, hvorfor mange amageræg er forsynet med vildmænd på låget. En af dem er, at indbyggerne på Amager, især i St. Magleby, blev anset for at være Kongens Amagere. Denne teori henviser til, at 184 hollandske bønder på Chr. II's foranledning kom til Amager omkring 1521.

Vildmændene er formentlig anvendt på baggrund af deres sammenhæng med Danmarks Rigsvåben og dermed Kongehuset. Oprindelig skulle vildmændene forestille kæmper og køllerne skulle forestille oprevne træer. På hovederne og omkring lænden har de egeløv. Vildmændene ses første gang i Christian I's segl. Christian I regerede fra 1448-1481 og var Chr. II's farfar.

Æg nr. 11
Amageræg o. 1740 – ændret 1800.
H: 11,3 cm. B: 4,7 cm.
D: 2,1 cm. V: 68 g.
Forgyldt sølv.
Ægget er fremstillet af Nicolai Martin Fuchs i 1740'erne og ændret i 1800 af Ditlev Petersen.
Privateje.

Æg nr. 12
Amageræg o. 1740 – ændret 1805.
H: 11,7 cm. B: 4,7 cm.
B: 2,2 cm. V: 75 g
Forgyldt sølv.
Ægget er fremstillet af Nicolai Martin Fuchs i 1740'erne og ændret af Ditlev Petersen i 1805.
Privateje.

Æg nr. 13
Amageræg 1769.
H: 10 cm. B: 4,3 cm.
D: 2,4 cm. V: 56 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af
Peter Johansen Berg.
Privateje.

Æg nr. 14
Amageræg 1780.
H: 12 cm. B: 5 cm.
D: 3,2 cm. V: 114 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af Michael Green.
Privateje.

Æg nr. 15
Amageræg 1789.
H: 12,4 cm. B: 5,5 cm.
D: 3,3 cm. V: 109 g. Sølv.
Fremstillet af Johan Heinrich Kemerer.
Privateje.

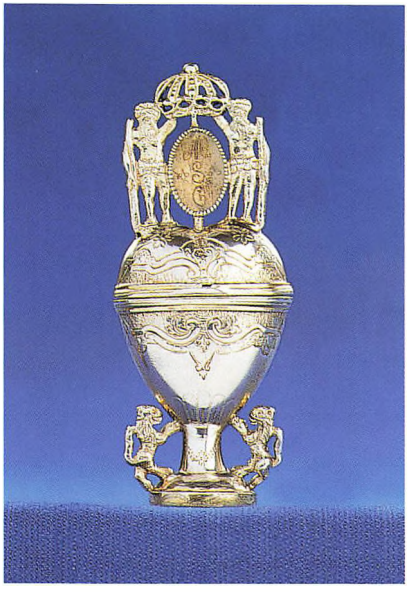
Æg nr. 16
Amageræg 1794.
H: 12,5 cm. B: 5,7 cm.
D: 3 cm. V: 97 g. Forgyldt sølv.
Fremstillet af Ditlev Petersen.
Privateje.

Æg nr. 17
Amageræg 1790.
H: 10 cm. B: 4,3 cm.
D: 2,8 cm V: 78 g.
Sølv.
Ægget er fremstillet af Michael Green.
Amagermuseet.

Æg nr. 18
Amageræg o. 1800.
H: 12,2 cm. B: 5,7 cm.
D: 2,7 cm. V: 102 g.
Forgyldt sølv
Fremstillet af Gros Jespersen.
Privateje.

Æg nr. 19
Amageræg 1802.
H: 11 cm. B: 4,4 cm.
D: 2,2 cm. V: 73 g. Sølv.
Fremstillet af Ditlev Petersen.
Privateje.

Æg nr. 20
Amageræg, dateret 1803.
H: 13,6 cm. B: 5,4 cm
D: 3,6 cm. V: 116 g.
Forgyldt sølv
Fremstillet af Ditlev Petersen.
Privateje.

Æg nr. 21
Amageræg o. 1805, bægeret formentlig produceret tidligere.
H: 10,9 cm. B: 4,5 cm.
D: 2,3 cm. V: 59 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af Hans Christian Clausen. Derudover ses et andet delvis utydeligt mestermærke i svampehuset, hvilket tyder på, at dette er fremstillet tidligere.
Privateje.

Æg nr. 22
Amageræg o. 1807.
H: 13 cm. B: 5,4 vm.
D: 3,6 cm. V: 132 g. Forgyldt sølv.
Ægget er fremstillet af Ditlev Petersen.
Privateje.

Æg nr. 23
Amageræg 1809.
H: 12,7 cm. B: 4,7 cm.
D: 3 cm. V: 97 g. Forgyldt sølv.
Fremstillet af Ditlev Petersen.
Privateje.

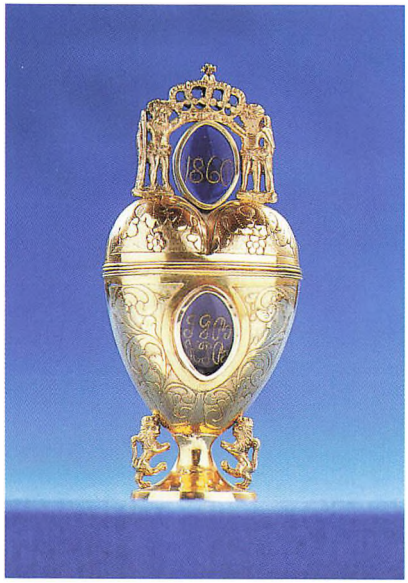
Æg nr. 24
Amageræg o. 1810.
H: 12 cm. B: 5,6 cm.
D: 3,4 cm. V: 112 g.
Forgyldt sølv.
Ægget er fremstillet af Rasmus
Jørgensen Brock.
Privateje.

Æg nr. 25
Amageræg 1791-1826.
H: 12,1 cm. B: 4,6 cm.
D: 2,7 cm. V: 82 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af
Jean Pierre Stoundre.
Privateje.

Æg nr. 26
Amageræg o. 1835.
H.: 13,6 cm. B: 6,6 cm.
D: 3,3 cm. V: 167 g.
Sølv, delvis forgyldt.
Fremstillet af August Zahlkvist.
Privateje.

Æg nr. 27
Amageræg, dateret 1860,
formentlig fremstillet tidligere.
H: 14 cm. B: 6 cm.
D: 3,6 cm. V: 146 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af en guldsmed,
hvis identitet ikke kendes.
Privateje.

Fra orgelindvielsen i Tårnby Kirke.

Den lokalhistoriske samling, Tårnby

Amageræg med egeløv

Lågdekorationen på denne type amageræg kaldes også bladranker eller palmeblade. Udformningen af denne dekoration kan således være noget forskellig, men et fællestræk er, at dekorationen strækker sig fra bægeret til kronen og således nærmest omkranser en eventuel lågmedaljon.

Gennem tiderne er eg blevet forbundet med styrke, hvilket kan ses på rigsvåbenet, hvor de to vildmænd, som beskrevet i forrige afsnit, bærer egeløv på hovedet og omkring lænden.

Løv og palmeranker symboliserer hyldest, tænk bare på Jesus' ankomst til Jerusalem Palmesøndag.

Æg nr. 28
Amageræg 1770.
H: 10,6 cm. B: 4,4 cm.
D: 2,2 cm. V: 57 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af Peter Johansen Berg.
Privateje.

Æg nr. 29
Amageræg 1773-1809.
H: 11,5 cm. B: 4,7 cm.
D: 2,5 cm. V: 73 g.
Forgyldt sølv.
Formentlig fremstillet
af Cort Legan Rasmussen.
Privateje.

Æg nr. 30
Amageræg o. 1800.
H: 11 cm. B: 5 cm.
D: 3 cm. V: 81 g.
Forgyldt sølv.
Ægget er sandsynligvis fremstillet
af Andreas Mortensen Møller.
Privateje.

Æg nr. 31
Amageræg 1802.
H: 11,6 cm. B: 5 cm.
D: 2,8 cm. V: 88 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af
Andreas Mortensen Møller.
Privateje.

Æg nr. 32
Amageræg dateret 1825, sandsynligvis fremstillet noget tidligere.
H: 10,5 cm. B: 3,5 cm.
D: 2,2 cm. V: 62 g.
Forgyldt sølv.
I balsamgemmet ses et mestermærke, som grundet prægning af et stort signetstempel på æggets bund er utydeligt.
Privateje.

Æg nr. 33
Amageræg o. 1826.
H: 12,8 cm. B: 5,4 cm.
D: 3 cm. V: 125 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af Otto Petersen.
Privateje.

Æg nr. 34
Amageræg o. 1835.
H: 12 cm. B: 4,7 cm.
D: 2,3 cm. V: 72 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af Otto Petersen.
Privateje.

Æg nr. 35
Amageræg dateret 1845.
H: 12,5 cm. B: 5,2 cm.
D: 3,2 cm. V: 98 g.
Forgyldt sølv.
Formentlig fremstillet af Andreas Mortensen Møller.
Privateje.

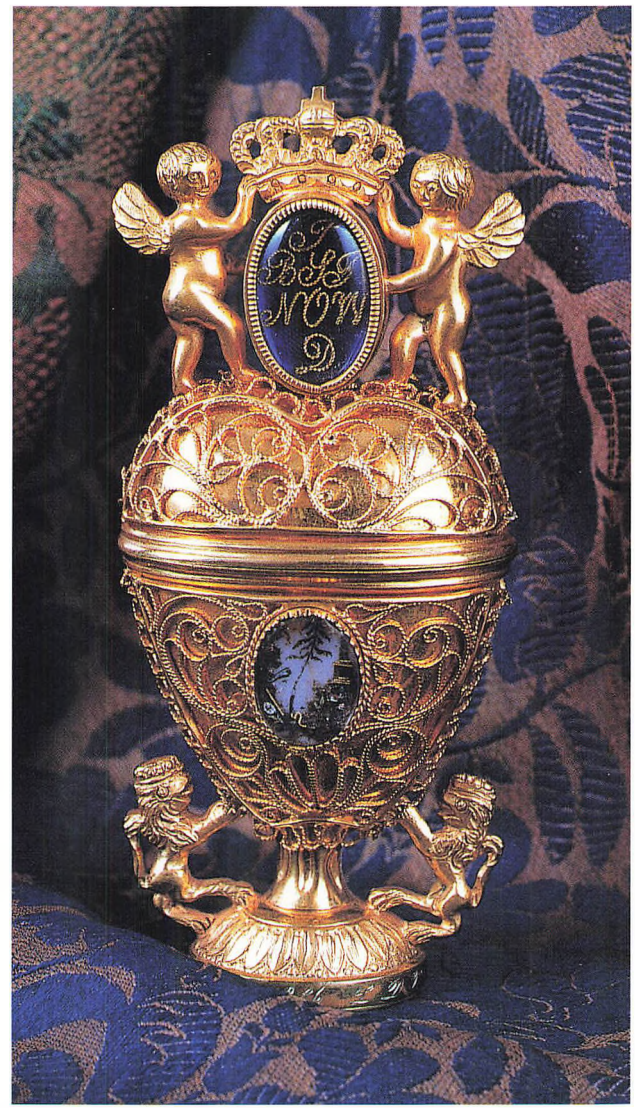
Æg nr. 36
Amageræg, dateret 1847.
H: 11,6 cm. B: 5 cm.
D: 2,8 cm. V: 90 g.
Forgyldt sølv.
Formentlig fremstillet af
Anton Michelsen.
Privateje.

Fire kvinder fra Sundbyvester og Tårnby.

DEN LOKALHISTORISKE SAMLING, TÅRNBY

Amageræg med engle

Engledekorationerne kan meget vel henvise til ægget som en del af kirkedragten og derved et religiøst islæt. Det ses på flere amageræg med engledekorationer, at illustrationerne i medaljonerne også har et religiøst eller himmelsk motiv, så som engleharper og templer.

Æg nr. 37
Amageræg o. 1780.
H: 12 cm. B: 5,2 cm.
D: 2,7 cm. V: 111 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af Anton Mutzius.
Privateje.

Æg nr. 38
Amageræg o. 1805.
H: 11,5 cm. B: 5 cm.
D: 3 cm. V: 90 g.
Forgyldt sølv.
Formodentlig fremstillet af
Andreas Mortensen Møller.
Privateje.

Æg nr. 39
Amageræg 1802.
H: 10.5 cm. B: 4,5 cm.
D: 2,7 cm. V: 87 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af Andreas
Mortensen Møller.
Privateje.

Æg nr. 40
Amageræg, dateret 1822.
H: 11,4 cm. B: 5 cm.
D: 2,9 cm. V: 130 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af Andreas
Mortensen Møller.
Privateje.

Æg nr. 41
Amageræg, dateret 1824.
H: 11,5 cm. B: 4,9 cm.
D: 2,6 cm. V: 118 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af Andreas
Mortensen Møller.
Privateje.

Æg nr. 42
Amageræg, dateret 1828.
H: 11,4 cm. B: 5,1 cm.
D: 2,7 cm. V: 101 g.
Forgyldt sølv.
Ægget er sandsynligvis
fremstillet af
Andreas Mortensen Møller.
Privateje.

Æg nr. 43
Amageræg, omkring 1850.
H: 12 cm. B:5,2 cm
D:3,2 cm. V: 119 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af
Christopher Glerup Jacobsen.
Amagermuseet.

Æg nr. 44
Amageræg, omkring 1850.
H: 12 cm. B: 5, 5 cm.
D: 3, 3 cm. V: 130 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af
Christopher Glerup Jacobsen.
Amagermuseet.

Æg nr. 45
Amageræg, 1866.
H: 11,4 cm. B: 5 cm.
D: 3 cm. V: 114 g. Forgyldt sølv
Fremstillet af
Christopher Glerup Jacobsen.
Privateje.

Æg nr. 46
Amageræg, 1867.
H: 11,7 cm. B: 5,2 cm.
D: 2,9 cm. V: 111 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af
Christopher Glerup Jacobsen.
Privateje.

Æg nr. 47
Amageræg, dateret 1868.
H: 11,5 cm. B: 5 cm.
B: 3,2 cm. V: 111 g.
Forgyldt sølv.
Fremstillet af
Christopher Glerup Jacobsen.
Privateje.

Reproduktioner

Interessen for at samle sølvhovedvandsæg har resulteret i, at flere sølvsmede i begyndelsen af det 20. århundrede så en mulig indkomst i at reproducere hovedvandsæg.[20]

Når efterspørgslen var større end udbuddet opstod forudsætningerne for at fremstille "gammelt sølv". Enten som deciderede reproduktioner eller af tidligere forarbejdet sølv. Denne tendens begyndte i slutningen af det 19. århundrede og blev gjort lettere af, at den offentlige stempelpligt i København ophørte fra 1. januar 1893.

Hvis sølvtøj skal karakteriseres som decideret falsk, må det være fremstillet med den bevidste hensigt at narre en eventuel køber til at tro, at genstanden er ældre og mere værd, end den rent faktisk er, og derved få en højere pris for den. Dette kunne gøres ved at fjerne det gamle mestermærke og anvende sit eget.

En anden fidus var at påsætte identifikationer, som gjorde genstanden ældre. Tilføjelsen af tidligere årstal var en af måderne.

Dansk sølv har dog aldrig været genstand for den store forfalskning og det meste forfalskede sølv er fremstillet i slutningen af det 19. århundrede og i første halvdel af det 20. århundrede. Før denne tid var der intet marked for forfalskninger.[21] Dog er det tidligere sket, at enkelte guldsmede, for eksempel Detleff Pape, som tidligere nævnt, anvendte allerede stemplede bunde til sine sølvarbejder. Dette blev gjort for at spare pengene til guardeinstemplingen.

Genstand nr. 48
"Amageræg".
H: 11,5 cm. B: 4,7 cm.
D: 3,1 cm. V: ca. 60 g.
Sølv.
I balsamgemmet ses et mestermærke samt årstallet 1744, hvilket er meget misvisende, da ægget sandsynligvis er fremstillet i begyndelsen af det 20. århundrede. Mesterens identitet er ukendt.
Privateje.

Genstand nr. 49
"Amageræg".
H: 11,8 cm. B: 4,9 cm.
D: 2,3 cm. V: 57 g.
Sølv.
Ægget er fremstillet af Frits Sophus Albertus, som levede fra 1877 til omkring 1955 og i 1890'erne begyndte at fremstille hovedvandsæg på baggrund af stamper, han kopierede efter gamle modeller. En stampe er en form til at slå sølvet ned i. To mestermærker i balsamgemmet.
Privateje.

Københavnske mestre og mestermærker

For at blive guldsmed var det nødvendigt at få en læreplads hos en mester, som var medlem af et guldsmedelaug. Læretiden var fem år, men var man søn af en mester, var læretiden et år kortere. I læretiden fik lærlingen kost og logi hos mesteren men ingen løn.

Mestrene i København var organiseret i Københavns Guldsmedelaug, som eksisterede tilbage i middelalderen og efterlevede håndværkerlaugenes grundsætninger:

Selvstyre med selvdisciplinære krav om høj kvalitet, men til gengæld også ubønhørligt hævdede eneretsprivilegier.

Guldsmedene blev ledet af en oldermand som blev valgt af laugsbrødrene og som krævede magistratens godkendelse. Oldermanden blev valgt for tre år, men kunne genvælges.

Fra midten af 1700-tallet indførtes en regulær svendeprøve og bestod man den, gik man på valsen i et par år. Med svendebrevet kunne svenden få arbejde over hele Europa og mange nyuddannede svende tog til udlandet. Dette blev en vigtig vej for udenlandsk påvirkning på dansk sølvarbejde.[22]

Efter nogle år kunne svenden tage mesterprøven, som var krævende og forbundet med store udgifter. Som følge deraf var de københavnske mestres arbejde af høj kvalitet.

Mestermærkerne stammer fra en lov fra 1491 om, at dansk sølv skulle præges med mesterens identifikation. En lov fra 1605 krævede, at alt sølv skulle præges med et bystempel – i København var det tre tårne. Guardienstemplerne, mærket fra guardeinen (embedsmanden), som kontrollerede metallets rette lødighed, dukkede op efter en lov fra 1680, og i perioden 1685 til 1852 skulle sølvet tillige præges med et månedsmærke.[23]

Således kunne der forekomme op til fire stempler i sølvarbejderne. Det er derfor ikke sandsynligt at finde hovedvandsæg eller amageræg, som ikke er stemplede, og skulle der være et ustemplet æg, er der sandsynlighed for, at det er en forfalskning. Under alle omstændigheder er ustemplede amageræg ikke fremstillet af københavnske guldsmede.

På trods af, at guldsmedene ofte arbejdede i sølv, er betegnelsen sølvsmed af senere dato. Efter midten af 1700-tallet kunne lærlingene selv vælge om de ville arbejde i guld eller sølv. På denne tid, efter at lærlingene havde bestået mesterprøven og kunne kalde sig mestre, kaldte guldarbejderne sig for juvelérer og sølvarbejderne tog navnet guldsmede.

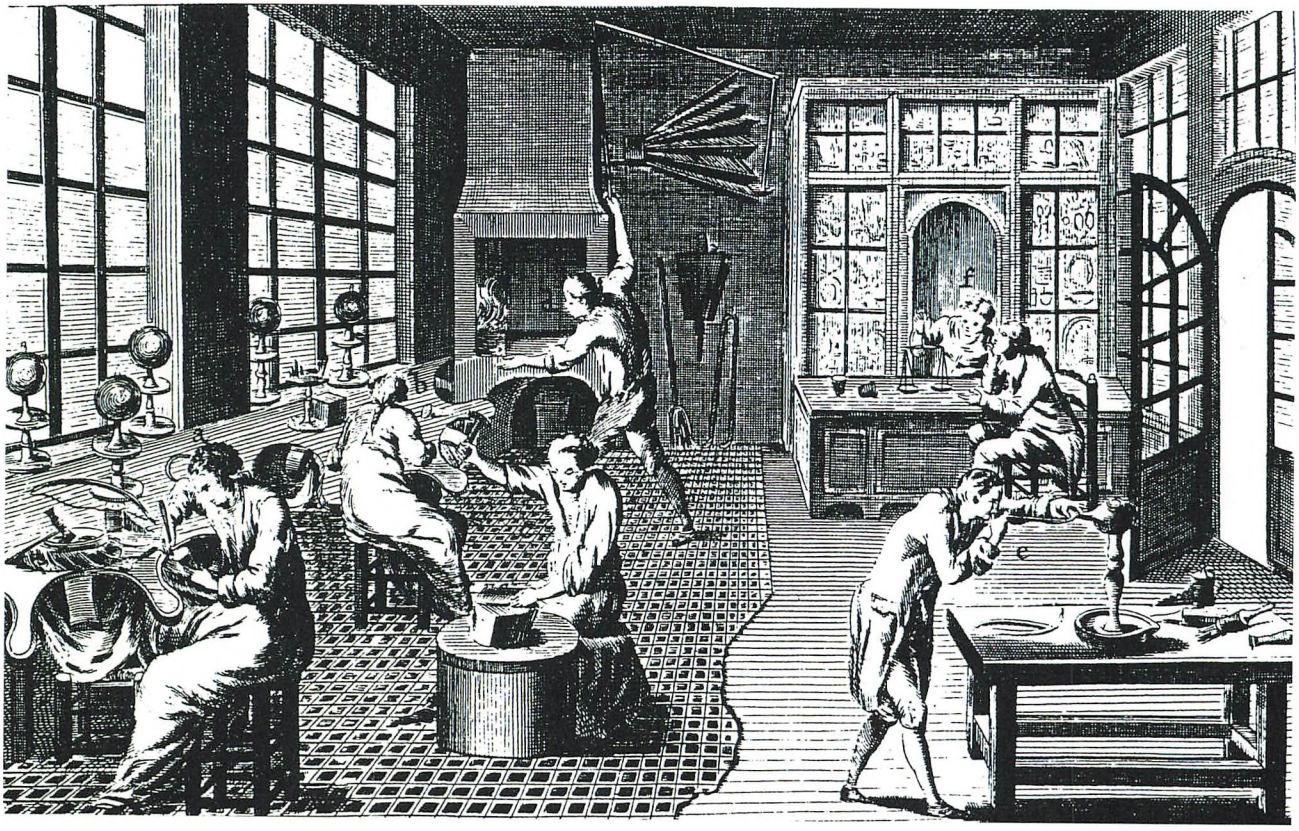
Denne spænding mellem guldarbejdere og sølvarbejdere truede med at sprænge lauget. Overklassen med de velhavende juvelérer var en tæt

sluttet kreds, som de mange sølvsmede, der ofte levede på sultegrænsen, ikke kunne blive en del af.

Sølvsmedene søgte derfor en opdeling af lauget, for derved at hindre juvelérerne i at arbejde med andet end smykker og derved forbedre deres egne chancer for bedre afsætning af deres produkter.

Forsøget på at opdele Københavns Guldsmedelaug i et guldsmedelaug og et sølvsmedelaug blev dog standset af myndighederne.[24] Muligvis efter pres fra juvelérerne, men dette er dog ikke påvist.

Københavns Guldsmedelaug mistede sine eneretsprivilegier i forbindelse med næringsfrihedsloven af 1857.

Denis Diderot: Encyclopédie 1756. Kobberstik af guld smedeværksted.

GULDSMEDEFAGETS FÆLLESRÅDS BIBLIOTEK

Mestre, som har fremstillet amageræg

Tyge Madsen Werum
1690-1738.
Mester 1733-1738.
Producerede hovedvandsæg, som senere er blevet omdannet til amageræg af andre guldsmede, for eksempel Christian Nielsen Lindbach.

Nicolai Martin Fuchs
1709-omkring 1752.
Mester 1735 med værksted i Laxegade og senere i Vimmelskaftet. Producerede talrige hovedvandsæg, nogle er senere blevet omdannet til amageræg af andre guldsmede, for eksempel Ditlev Petersen.

Andreas Brøndlund
Omkring 1713-1773.
Mester 1744-1773, hvorefter hans enke fortsatte professionen, enken død 1791. Værksted i Østergade.

Ahrent Henrik Reinicke
Omkring 1711-1784.
Mester 1745-1784.
Oplært hos faderen Hendrich Reinicke, hvis værksted i Løvstræde han overtog ved faderens død i 1744, hvorfor Ahrent Henrik Reinickes tidlige arbejder kan være fremstillet i faderens tid.

Detleff Pape
Født i Hamburg
1720 – død 1772.
Mester 1747-1772.
Værksted i Silkegade, senere i eget hus på Gråbrødretorv. Efter 1770 værksted i Laxegade. Enken videreførte værkstedet indtil 1786. Papes værksted var kendt for en del ureglementerede stemplinger, da han ind imellem anvendte gamle, allerede stemplede bunde ved modernisering af sølvtøj, for at spare stemplingsafgiften til guardeinen.

Lars Nielsen Møller
Omkring 1716-1787.
Mester 1747-1787.
Fremstillede talrige hovedvandsæg, deriblandt amageræg.

Peter Jacobsen Griis
Omkring 1724-1787.
Mester 1755-1787, hvorefter enken fortsatte professionen, enken død 1819. Mindst en snes hovedvandsæg, herunder også amageræg, hvoraf enkelte er forgyldte.

Rasmus Pedersen
Fødeår ukendt – død omkring 1790. Mester fra 1759 til omkring 1790. Værksted i Silkegade 69. Fremstillede udover guldarbejder, lauggssølv og bordsølv talrige hovedvandsæg, specielt i 1770'erne.

Peter Johansen Berg
Mester som juvelér 1761 til sin død ca. 1777. Værksted i Gammel Mønt.

Ambrosius Jørgensen
Omkring 1735-1793. Mester 1761-1793. Værksted i Grønnegade. Produktionen var koncentreret omkring fremstilling af hovedvandsæg.

Arved Hansen
Omkring 1738-1783. Mester 1765-1783. Værksted i Dybensgade.

Lavrids Møller
Omkring 1737-1811. Mester 1767-1773, hvor han flyttede til Aalborg. Får atter borgerskab i København 1802. Fremstillede flere hovedvandsæg, deriblandt amageræg.

Christian Nielsen Lindbach
Omkring 1738-1815. Mester som juvelér 1767-1815. Værksted i Skidenstræde, derefter Laxegade. Efter Københavns Brand 1794, værksted på hjørnet af Boldhusgade og Ved Stranden. Modtog, i god tro, næsten halvdelen af guldhornsguldet fra Niels Heidenreich, som i 1802 stjal de to guldhorn fra Kunstkammeret og omsmeltede dem, bl.a. til "Indiske Guldmønter". Producerede talrige amageræg, adskillige forgyldte.[25]

Michael Green
Omkring 1739-1806. Mester fra 1773 til sin død 1806. Særligt kendt for sine hovedvandsæg fra tiden 1775 til ca. 1800, og har deriblandt fremstillet adskillige amageræg.

Cort Legan Rasmussen
Omkring 1741-1809. Mester som juvelér 1773-1809. Oldermand 1798-1804. Værksted i Østergade 29. Talrige hovedvandsæg, også amageræg, en del forgyldte.[26]

Philip Mundt
1740-1804. Mester som juvelér og guldarbejder 1775-1804. Værksted i Købmagergade. Adskillige hovedvandsæg, enkelte forgyldte, også amageræg.

Andreas Bech
Mester 1776. 1777 blev han efterlyst af Skifteretten som undveget fra sit fallitbo.

Anton Mutzius
Berlin 1748, hvor han også er uddannet – 1816. Mester i København som juvelér 1777-1816.

Jens Sveistrup
Omkring 1744-1826. Mester 1778. Ingen kendte arbejder efter 1792.

Peter Borrebye
Omkring 1746-1795. Mester 1779-1795, hvorefter enken fortsatte værksted og eneret på guld- og sølvsmeltning, enken død 1821. Værksted i Skvaldergade og fra 1787 i Møntergade. 1785 overtog han eneretten på guld- og sølvsmeltning efter Johan Jagenreuter. Især kendt for sine hovedvandsæg, som synes at have domineret hans produktion.

Johan Heinrich Kemerer
Omkring 1754-1850. Mester 1781-1850. Værksted Størestræde, efter branden 1795 i Holmens Kanal. Flere hovedvandsæg, også amageræg.

Michael Mogensen Foght
Omkring 1745-1814. Mester 1782-1814, enken fortsatte professionen indtil sønnen, Carl Peter Foght overtog værkstedet i 1824. Værksted i Grønnegade, senere i Admiralgade.

Hans Christian Winther
Omkring 1748-1830. Mester som juvelér og guldsmed 1786-1830. Oldermand 1809-1815. Værksted på Amagertorv. Mindst 25 hovedvandsæg fra 1780-1800, en del forgyldte og tillige en del amageræg.[27]

Ditlev Petersen
Omkring 1752-1825. Mester 1787-1825, værksted på Amagertorv. Talrige hovedvandsæg, adskillige amageræg, enkelte i etui.

Peter Terpager Hagen
1758-1827. Mester fra 1788 til sin død 1827, oldermand 1815-1821. Værksted i Frederiksborggade. Peter Terpager Hansen fremstillede, udover hovedvandsæg, mange forskellige sølvarbejder såsom lysestager og bordsølv.

Martin Westrup
Omkring 1763-1838. Mester 1788. Værksted i Laxegade.

Jean Pierre Stoundre
Omkring 1763-1826. Mester 1791-1826.

Peter Hansen
Omkring 1763-1797, optaget i Københavns Guldmedelaug 1794, men var aktiv allerede i 1784.

Nicolai Christensen
1771-1832. Mester 1797-1832, Oldermand 1821-30. Værksted i Pilestræde, senere i Vingårdsstræde. Enken fortsatte produktionen til sin død 1852. Nicolai Christensen var også hofguldsmed. Producerede blandt andet det sølvservice, som kong Frederik 6. gav sin datter Prinsesse Caroline, til hendes bryllup med Prins Ferdinand.

Claus Brun Alberts
Omkring 1769 i Slesvig-1840. Mester 1797-1813. Efter statsbankerotten i 1812 opgiver han virksomheden. Værksted i Gothersgade, senere i Nyhavn. Møntguardien 1831-1836. Talrige hovedvandsæg, flere amageræg, enkelte i etui.

Gotfred Frederik Wettergreen
født i Sverige omkring 1772, død 1847, mester 1797-1847.

Gros Jespersen
Omkring 1750-ukendt dødsår. Mester 1798 – omtales 1801.

Mogens Jensen Klarschow
Omkring 1760-omkring 1830. Mester 1799-1830. Han dekorerede oftest sine amageræg med filigran og vildmænd på låget.

Rasmus Jørgensen Brock
Omkring 1770-1843. Mester 1801-1843. Har fremstillet adskillige hovedvandsæg.

Andreas Mortensen Møller
Omkring 1772-1846. Mester 1802-1846. Talrige forgyldte amageræg.

Hans Christian Clausen
Omkring 1778-1826. Mester som juvelér 1804-1826. Hovedvandsæg, deriblandt amageræg.

Johan Christian Winther
Fødeår ukendt, død 1843. Mester 1823-1843. Søn af Hans Christian Winther. Har fremstillet flere hovedvandsæg, derunder amageræg.[28]

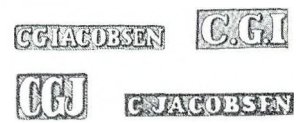
Otto Petersen
Født omkring 1800, død 1854. Mester 1826 til sin død. Forgyldt amageræg med Københavnsmærket og årstallet 1825, altså har han fremstillet et æg før han fik borgerskab/blev mester. Hans amageræg var ofte dekoreret med egeløv.

August Zahlkvist
født i Varanger i Sverige omkring 1800, død 1847. Mester 1831-1847, hvorefter enken fortsatte professionen i et år.

Anton Michelsen
1809-1877. Mester 1841-1877.

Christopher Glerup Jacobsen
1803-1880. Mester fra 1847 til sin død 1880. Han var især kendt for sine amagersmykker. Benyttede sig udpræget af filigranornamentik på smykkerne.

Der ses også eksempler på, at en guldsmed har omdannet et ældre æg til et amageræg, således at amagerægget er forsynet med to forskellige guldsmedes mestermærker. Der eksisterer amageræg med mestermærker fra henholdsvis Nicolai Fuchs og Ditlev Petersen samt amageræg med mestermærker fra Tyge Madsen Werum og Christian Nielsen Lindbach.[29]

– Og hvad er hovedvand?

Siden 1658 har man i forskellige apotekerbøger kunnet finde opskrifter på hovedvand. I 1658 var der omkring 50 forskellige indgredienser i hovedvand, og man var af den opfattelse at jo flere ingredienser, jo bedre.

En opskrift på hovedvand (latin: spiritus odoratus) anno 1709 var som følger: Merian, Melissa, Origanum, Lavendula, Lilieconval, Salvia, Nellike, Cardemomme, Canel med flere Urter udtrækkes med Spiritus vini og destilleres. Derefter tilsættes Ambra og Moscus.[30]

Fra slutningen af 1800-tallet og frem til 1922 bestod hovedvand oftest af rosmarinolie, pomeransblomstolie, bergamotolie og citronolie, som blev opløst i sprit. Indimellem blev der yderligere tilsat ammoniakvand, også kaldet salmiakspiritus, og eventuelt gurkemejedråber.[31]

I 1950 kunne man nøjes med følgende ingredienser for at fremstille hovedvand: ammoniakvand og gurkemejedråber.

Der er således ingen tvivl om, at hovedvand har været en stærk væske, og at hovedvandsæggene har opfyldt deres funktioner. Den dag i dag kan man stadig dufte hovedvandet i nogle af svampene i bægrene.

Litteratur

Gorm Benzon. *Kærestegaver.* Thaning og Appel 1978.

Gorm Benzon. *Antikviteter og snurrepiberier.* Høst og Søn 1962

Gorm Benzon. *Gyldendals antikvitetshåndbog.* Gyldendal 1977.

Bo Bramsen red. *Danske guld og sølvsmedemærker før 1870.* Bd 1. Politiken 1979.

Chr. A. Bøje. *Balsambøsser og hovedvandsæg.* Rosenkilde og Bagger 1950.

Svend Fritz og Finn Grandt-Nielsen red. *Danske guld og sølvsmdedeværker før 1870.* Bd. 2. Politiken 1982.

Birte Hjort m. fl. *Amagerdragterne – deres historie og brug.* Dragør Kommune 1996.

Hovedvandsæg og andre små ting i sølv. Søllerød Museum 1997.

Lolland-Falsters Stiftsmuseums årsskrift 1970.

Michelle Audrey Madson. *The social and artistic development of hovedvandsæg in Denmark 1720-1860.* U. M. I., Michigan 1991.

Elna Mygdal. *Amagerdragter, vævninger og syninger.* Det Schønbergske Forlag 1930.

Jørgen Olrik. *Danske sølvarbejder.* 1915.

Sigurd Schoubye. *Hovedvandsæg fra Østslesvig.* Tønder Museum 1982.

Sigurd Schoubye. *Hovedvandsæg fra Vestslesvig.* Tønder Museum 1978.

Sigurd Schoubye red. *Danske guld og sølvsmedemærker før 1870.* Bd. 3. Politiken 1982.

Niels Jørgen Andreasen. *Hovedvandsæg og balsambøsser i træ, ben og horn.* Den Gamle By 1986.

Alf Schrøder: *Jeg er samler.* 1975.

Utrykte kilder

Amagermuseets magasin, gruppe O 6:
Hovedvandsæg og desmerdåser.

Dragør Museums magasin, gruppe O 6:
Hovedvandsæg og desmerdåser.

Kunstindustrimuseets magasin, sølvafdeling.

Nationalmuseets magasin, gruppe O 6:
Hovedvandsæg og desmerdåser.

Varde Museums magasin, gruppe O 6:
Hovedvandsæg og desmerdåser.

Dragør Lokalarkivs billedsamling,
placering 39.7 og 99.4.

Den lokalhistoriske billedsamling i Tårnby,
placering 39.7

Bruun-Rasmussens kunstauktioner, fototek 151
og 152: Sølv Danmark, Udlandet.

Notehenvisninger

1. Hovedvandsæg og andre små ting i sølv. Søllerød Museum 1997. Side 10.
   Gorm Benzon. Antikviteter og snurrepiberier. Høst og Søn 1962. Side 182.
   Der er forskellige oplysninger om præcis hvornår de første hovedvandsæg dukkede op, men der synes at være en generel konsensus om, at det skete i slutningen af 1600-tallet op til omkring år 1700.

2. Hovedvandsæg og andre små ting i sølv. Søllerød Museum 1997. Side 11.

3. Bo Bramsen red. Danske guld og sølvsmedemærker før 1870. Politiken 1979. Side 50.

4. Chr. A. Bøje. Balsambøsser og hovedvandsæg. Rosenkilde og Bagger 1950. Side 16-17.

5. Gorm Benzon. Gyldendals antikvitetshåndbog. Gyldendal 1977. Side 256.

6. Oplysninger om rokokoæg og barokæg fra Gorm Benzon. Antikviteter og snurrepiberier. København 1962. Side182-183.

7. Oplysninger om Louis Seize-æggene og empireæggene fra Gorm Benzon: Gyldendals Antikvitetshåndbog. Gyldendal 1977. Side 256. Gorm Benzon: Antikviteter og Snurrepiberier. København 1962. Side182-183.

8. Hovedvandsæg og andre små ting i sølv. Søllerød Museum 1997. Side 20-21.

9. Bruun-Rasmussens Kunstauktioner, fototek 152, auktion 496, juni 1987. Ved denne auktion blev et amageræg solgt for 72.000 kroner.

10. Gorm Benzon. Kærestegaver. Thaning og Appel 1979. Side 77.

11. Dragør Lokalarkivs billedsamling, placering 99,4 samt Den lokalhistoriske billedsamling i Tårnby, placering 39,7.

12. Gorm Benzon. Kærestegaver. Thaning og Appel 1979. Side 77.

13. Chr. A. Bøje. Balsambøsser og Hovedvandsæg. Rosenkilde og Bagger 1950. Side 17.
    Sigurd Schoubye. Hovedvandsæg fra Vestslesvig. Tønder Museum 1978. Side 5-6.

14. Se note 23 og 24.

15. Nationalmuseet, gruppe 0 6: Hovedvandsæg og desmerdåser, inv. Nr. 189/ 1897.

16. Gorm Benzon. Kærestegaver. Thaning og Appel 1979. Side 77.

17. Elna Mygdal. Amagerdragter, vævninger og syninger. Det Schønbergske forlag 1930. Side 10.

18. Chr. A. Bøje. Balsambøsser og hovedvandsæg. Rosenkilde og Bagger 1950. Side18. Samt Sigurd Schoubye. Hovedvandsæg fra Østslesvig. Tønder Museum 1982. Side 9-10.

19. Bo Bramsen red. Danske guld og sølvsmedemærker for 1870. Politiken 1979. Side 10.

20. Gorm Benzon. Antikviteter og snurrepiberier. Høst og Søn 1962. Side 219.

21. Bo Bramsen red. Danske guld og sølvsmedemærker før 1870. Politiken 1979. Side 9-10.

22. Oplysninger om de forskellige sølvsmede: Bo Bramsen red. Danske guld og sølvsmedemærker før 1870.

Politiken 1979. Side 82-264. Mestermærkernes antal henviser til de allerede kendte mærker.

23. Lolland-Falsters stiftsmuseums årsskrift 1970. Side 14 og 24. Her ses et hovedvandsæg fremstillet af Christian Nielsen Lindbach, Ægget er forsynet med de karakteristiske stejlende løver samt engle, som flankerer en medaljon under en krone. Ægget er dog ikke hjerteformet, men vaseformet. Så her er altså et eksempel på en mindre stilblanding, i hvert fald er det et bevis på at de stejlende løver ikke er forbeholdt de hjerteformede amageræg. Endnu et eksempel på hans vaseformede hovedvandsæg med stejlende løver, engle og medaljon ses i Chr. A. Bøje. Balsambøsser og hovedvandsæg. Rosenkilde og Bagger 1950. Side 5

24. Samme. Side 17. Cort Legan Rasmussen har, samme år som han blev mester, fremstillet et vaseformet Louis Seize hovedvandsæg med de for amageræggene karakteristiske stejlende løver ved foden.

25. Chr. A. Bøje. Balsambøsser og hovedvandsæg. Rosenkilde og Bagger 1950. Side 56.

26. Bruun Rasmussens Kunstauktioner, fototek 152, auktion 593, november 1993 samt auktion 596, februar 1994.

27. Chr. A. Bøje. Balsambøsser og hovedvandsæg. Rosenkilde og Bagger 1950. Side 17-18.

28. Michelle Audrey Madson, The social and artistic development og hovedvandsæg in Denmark, 1720-1860. Michigan 1991. Side 4-6.

29. Bo Bramsen red. Danske guld og sølvsmedemærker før 1870. Bd. 1. Side 47.

30. Chr. A. Bøje. Balsambøsser og hovedvandsæg. Rosenkilde og Bagger 1950. Side 19-20.

31. Ifølge lektor, dr. pharm Poul Kruse, Danmarks Farmaceutiske Højskole.

ISBN 87 980521 8 7